

УДК 631.11/173

КАЧАН Д.А., аспірант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д-р екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

dmytroqachan@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Розглянуто питання щодо зміни кількості техніки в експлуатації порівняно з 1990 роком, а також проаналізовано темпи росту основних видів техніки в сільськогосподарських підприємствах. Досліджено рух основних видів техніки в сільськогосподарських підприємствах та висвітлено основні форми забезпечення відтворення технічних ресурсів. Було розглянуто ключові фактори, що впливають на відтворення технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, у розрізі зовнішніх та внутрішніх. Проаналізовано вплив інфляції першого та другого типів. Повний цикл відтворення розділено на чотири фази – виробництво, розподіл, обмін та використання засобів виробництва. Виділено основні фактори впливу, притаманні для кожної фази відтворення.

Ключові слова: сільськогосподарська техніка, матеріально-технічна база, знос, процес відтворення.

Постановка проблеми. Забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від створення, зміцнення та досягнення безперервного відтворення технічного потенціалу. При цьому поліпшення процесів формування та використання у сільськогосподарських підприємствах потребує запровадження високопродуктивних технічних систем, машин та обладнання, використання сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання тварин. Без науково обгрунтованої організації відтворення складових технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств на основі виявлення специфічних факторів та особливостей, які впливають на процес відтворення, удосконалення та поліпшення елементів технічного потенціалу, виявлення джерел для забезпечення розширеного відтворення неможливо забезпечити ефективне функціонування господарюючих суб'єктів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивченню питань формування та використання технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств галузі, розвитку процесів відтворення складових його елементів присвячено праці вітчизняних науковців: В.Г. Андрійчука [1], Я.К. Білоусько [2], І.Д. Бурковського [3], В.В. Іванишина [4], Б.В. Кургана [5], А.В. Непоча-тенка [6], Л.М. Сатир [7], В.С. Шebaніна [8], О.В. Ульянченко [9] та багатьох інших. Водночас окремі аспекти цієї багатопланової проблеми залишаються дискусійними і потребують подальшої розробки.

Мета дослідження – систематизація чинників, що впливають на формування та використання складових технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, визначення вектора та сили їх впливу на процеси відтворення у галузі.

Методика і матеріал, основні результати дослідження. Машинно-тракторний парк більшості сільськогосподарських підприємств і машинно-технологічних станцій, фермерських господарств фізично і морально застарілий. Однак його стан визнали задовільним 74 % респондентів (у т. ч. 74 % із сільськогосподарських підприємств, 70 % машинно-технологічних станцій і 86 % фермерських господарств), а 86 % від усіх опитаних вважають задовільним стан ремонтної бази своїх підприємств.

Однією з головних проблем розвитку сільського господарства є *високі темпи вибуття техніки*. Фактичний темп вибуття машин становить 8-11 % на рік, що більш ніж удвічі перевищує показник оновлення парку (4 % на рік). Логічним наслідком можна вважати значне скорочення машинно-тракторного парку.

У 2015 р. порівняно з 1990 р. кількість техніки в експлуатації зменшилася більш ніж у 2,5 рази: трактори – в 3,1; зерно- та кормозбиральні комбайни – у 2,7 та 3,0 рази відповідно; плуги тракторні – в 4,1; культиватори – у 3,7; тракторні сівалки – у 3,3; обладнання для тваринництва – у 3,4; обладнання для поливу – у 6,2; розкидачі мінеральних добрив – у 3,8 рази. Отже, через нестійкий фінансовий стан, низьку платоспроможність і низку інших чинників

сільськогосподарські товаровиробники не в змозі самостійно забезпечити оновлення техніки (табл. 1).

Таблиця 1 – Темпи росту основних видів техніки в сільськогосподарських підприємствах, %

Вид сільськогосподарської техніки	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Трактори	97,3	102,5	93,2	93,1	97,7
Тракторні причепа	93,9	96,5	88,9	91,4	93,9
Сівалки всіх видів	98,5	102,2	95,4	94,4	99,8
Комбайни зернозбиральні	97,9	99,8	91,8	92,6	98,3
Доїльні установки та агрегати	99,8	103,5	98,3	95,0	97,7

Джерело: складено та розраховано за даними Державної служби статистики України.

Встановлено, що середній показник зносу техніки у вітчизняному сільському господарстві становить 70 %, зокрема для тракторів – 77,57 %, комбайнів – 70,56 %. Отже, у нинішніх умовах проблемою у розвитку сільського господарства є *високий ступінь зносу техніки, що зумовлює її вимушену експлуатацію за межами амортизаційного терміну замість списання*. Зазвичай нормативний термін використання техніки не має перевищувати 15 років.

Внаслідок зносу техніки сільськогосподарські підприємства щороку списують і продають значну її частину, а заміна списаних за останні роки становить незначну частину (табл. 2).

Таблиця 2 – Рух основних видів техніки в сільськогосподарських підприємствах

Вид техніки	Рік					2015 р. в %	
	2011	2012	2013	2014	2015	2011 р.	2014 р.
Трактори							
Надходження	10091	11024	9037	6364	7126	70,6	112,0
Вибуття	10506	8982	3496	7033	6352	60,5	90,3
Коефіцієнт: надходження	6,84	7,41	6,2	4,9	9,8	143,3	200,0
вибуття	7,12	6,04	7,1	5,4	5	70,2	92,6
Зернові комбайни							
Надходження	2880	2600	1929	1430	1668	57,9	116,6
Вибуття	4896	4315	2486	1930	1829	37,4	94,8
Коефіцієнт: надходження	7,14	6,54	6,3	5,2	6,2	86,8	119,2
вибуття	4,33	4,05	8,3	7,1	6,9	159,4	97,2

Джерело: складено та розраховано за даними Державної служби статистики України.

Нині продовження терміну експлуатації техніки дозволяє визначити доцільність подальшого використання засобів виробництва, з метою запобігання зниженню обсягів виробництва продукції. Керівники багатьох сільгоспідприємств стоять перед вибором: придбати одну нову машину або за ті ж самі кошти відремонтувати 4-5 старих.

Отже, засоби виробництва у процесі експлуатації мають властивість зношуватися за певний період часу. У цей період техніка, беручи участь у процесі виробництва, приносить підприємству максимальну вигоду з найменшими витратами. За межами цього періоду відбувається менш ефективне використання засобів виробництва, що зумовлює необхідність їх заміни новими або відновленими. Як відомо, основними формами забезпечення відтворення технічних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах є:

- поточний ремонт, передбачає часткове відновлення функціональних характеристик сільськогосподарських машин і, відповідно, їх вартість;
- капітальний ремонт, який передбачає відновлення технічних засобів шляхом часткової заміни окремих вузлів/деталей, що зменшує рівень зносу сільськогосподарської техніки, збільшуючи тим самим залишкову вартість;
- придбання нової сільськогосподарської техніки з метою заміни зношеної на суму накопиченої амортизації;
- оновлення технопарку шляхом удосконалення.

Вважаємо, що остання форма оновлення технічних ресурсів є актуальною для вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, оскільки для них характерним є значне відставання від зарубіжних товаровиробників за рівнем енергозабезпечення та енергоозброєння.

Відтворювальний процес доцільно розглядати як послідовні стадії, які змінюють одна одну, на який впливають численні фактори – політико-правові, економічні, фінансові, кон'юнктурні, техніко-технологічні, екологічні, мотиваційні та інші.

Чинники, які впливають на відтворення технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств доцільно розглянути у розрізі зовнішніх та внутрішніх. Так, перша група представлена факторами зовнішнього середовища, які доцільно розглядати як чинники непрямой та прямої дії. До чинників непрямой дії слід віднести наступні: інструменти державного регулювання ринку сільськогосподарської техніки та обладнання, антимонопольне законодавство, кон'юнктура відповідних ринків та ємність, екологічні вимоги до технічних ресурсів, рівень інфляції, курс національної валюти, терміни морального та фізичного зношення техніки і т.д.

Зазначимо, що у нинішніх умовах на масштаби процесу відтворення технічного потенціалу окремого сільськогосподарського підприємства значний вплив мають економічні відносини із широким колом контрагентів, серед яких постачальники техніки та обладнання, комерційні банки, конкуренти та інші суб'єкти ринку, які формують зовнішнє середовище підприємства прямої дії.

Фактори внутрішнього середовища можна поділити на чинники, які характеризують рівень розвитку сільськогосподарського підприємства, фізичний та моральний стан наявних у нього технічних засобів. Так, одним із важливих чинників внутрішнього середовища є умови поставки матеріально-технічних засобів. Очевидно, що сільгосптоваровиробники унаслідок відмінностей у розмірах виробництва все більше залежать від рівня задоволення потреб у технічних ресурсах конкретної номенклатури, потужності, типових розмірів.

Встановлено, що значний вплив на рішення про придбання сільськогосподарської техніки мають конструктивно-технічні характеристики машин. Чим надійнішою та якіснішою є сільськогосподарська техніка, тим ширші можливості її використання. Окрім зазначених технічних і технологічних характеристик технічних засобів, не менший вплив на вибір техніки має фінансово-економічний стан підприємства. Більшість сільгосптоваровиробників у нинішніх умовах є чутливими до ціни техніки та величини експлуатаційних затрат.

Наступним фактором є умови поставки технічних ресурсів, що пропонуються посередниками. Очевидно, що посередницькі структури забезпечують ефективну взаємодію постачальника, товаровиробника і споживача, а також мають вплив на постачання сільськогосподарських товаровиробників установками, машинами та запасними частинами до них, паливо-мастильними матеріалами й т.д. Водночас, механізм регулювання ринку матеріально-технічних ресурсів для сільського господарства є недосконалим, оскільки переважає стихійне встановлення постачальниками цін на техніку, паливо-мастильні матеріали та інші ресурси. Сільгосптоваровиробникам більш вигідно звертатися до посередників в області постачання, якщо власні затрати на ці цілі є вищими, ніж вартість послуг посередника [10].

Розвиток лізингу сільськогосподарської техніки та технологій є наступним важливим чинником. Так, частка лізингових операцій у 2014 році в структурі фінансування придбання технічних засобів сільськогосподарськими товаровиробниками складала 35 % від загального обсягу, а в 2015 р. – більше 10 %. Нині повністю або частково призупинили фінансування, або взагалі згортають офіси наступні суб'єкти підприємницької діяльності на ринку агролізингу: СГ «Еквіпмент Лізинг Україна» (Французька компанія «Societe Generale Equipment Finance»), «УніКредитЛізинг» (група UniCreditGroup); девальвація гривні, що призвело до підвищення облікової ставки Національного банку України до 30 %; криза неплатежів у середовищі великого аграрного бізнесу. Можливість придбання техніки на умовах лізингу необхідно також враховувати як один із факторів, які впливають на основні фази відтворювального процесу технічних ресурсів.

Розмір процентної ставки за позичковими фінансовими ресурсами є чинником, що впливає на процеси відтворення технічних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах. Так, у

сучасних умовах лише обмежене число сільськогосподарських підприємств, особливо великих, можуть забезпечити власні потреби в фінансових ресурсах за рахунок власних коштів, досягаючи тим самим повної незалежності від позичальників. Водночас, більшість сільгосптоваровиробників є залежними від зовнішніх джерел фінансування, тому управлінські рішення щодо придбання техніки обґрунтовуються та приймаються із урахуванням величини процентних ставок [12].

Наступним чинником є інфляція (загальний ріст цін внаслідок знецінення грошей). Розрізняють інфляцію двох типів. Так, інфляція першого типу виникає у разі перевищення попиту та пропозиції. Формування парку сільськогосподарської техніки в аграрному секторі економіки залежить від економічної ситуації, що складається на ринку, яка характеризується рівнем попиту та пропозиції, ринковою активністю як товаровиробників сільськогосподарської техніки, дилерів, так і сільськогосподарських товаровиробників. Забезпечення аграрного виробництва інноваційною сільськогосподарською технікою є одним із ключових факторів розвитку як сільського господарства, так і сільськогосподарського машинобудування. У зв'язку з цим забезпечення агровиробництва технікою у необхідній кількості відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та високого рівня ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для вітчизняних умов більш значний вплив має інфляція другого типу, що зумовлено ростом виробничих витрат. Не врахування цього фактора під час прийняття управлінських рішень на поточний і, особливо на тривалий період (наприклад, за вирішення питання про доцільність придбання нової техніки) економічно небезпечно.

На процеси формування і використання технічних ресурсів у сільському господарстві впливає невизначеність та галузевий ризик. Ураховуючи перенасиченість сучасного інформаційно-комунікаційного простору та швидкість зміни соціально-економічних процесів, інформація, на основі якої приймаються відповідні управлінські рішення, має оцінюватися як імовірна, а не достовірна. Так, наприклад, прийняті ціни на матеріали, на оплату праці тракториста та інші витрати можуть під впливом інфляційних процесів значно підвищитися. Окрім того, управлінські рішення характеризуються високим ступенем варіативності, тобто існує можливість вибору із великого числа реальних варіантів рішення. Можна прийняти рішення про списання трактора (зернозбирального комбайна), або спрямування його на капітальний ремонт, що може зумовити реальну можливість одночасно із капітальним ремонтом провести модернізацію застарілої техніки, або можливо продовжити експлуатацію технічного ресурсу до повного його фізичного зношення.

За умови заміни зношеної сільськогосподарської техніки (трактора, зернозбирального комбайна) на нову машину якої-небудь марки можна лише передбачити якими є її експлуатаційні якості, як вони будуть змінюватися у процесі експлуатації, ремонтпридатність, вартість використаних для заміни запасних частин та багато інших випадкових факторів. Урахування впливу цього фактора зовнішнього середовища зводиться до оцінки невизначеності та визначення галузевого ризику, які пов'язані із прийняттям рішень та їх наслідками.

Очевидно, що ефективно перетворити суспільне відтворення можливо лише за рахунок системних реорганізацій, які обумовлюють прояв сукупного позитивного ефекту у суспільному розвитку. Порушення пропорцій між виробничими факторами, фрагментарність перетворювальних заходів призводить до неузгодженості у швидкостях та потужностях різних процесів. Унаслідок цього якість продукції, що випускається, знижується, скорочуються обсяги виробництва, що стримує розвиток загального відтворювального процесу та знижує суспільний добробут. Системний підхід спроможний найбільш повно реалізувати потреби сучасного етапу розвитку сільгоспідприємств, територій і суспільства у цілому [12].

У процесі дослідження на основі узагальнення наукових джерел, які вивчають проблематику відтворення у сільському господарстві [13-15], нами ідентифіковано та систематизовано фактори, які діють на кожній фазі процесу відтворення технічних засобів у сільськогосподарських підприємствах (рис. 1). Зазначимо, що повний цикл відтворення охоплює чотири основні фази, які формують систему відтворення технічних засобів:

виробництво, розподіл, обмін, споживання. Повний цикл відтворення, який відбувається упродовж чотирьох взаємопов'язаних фаз, має певний часовий лаг, причому встановлені фази за часом реалізуються у різні терміни. Недосконалість механізму, який забезпечує повний цикл відтворення технічних засобів у сільському господарстві, потребує створення адекватного механізму, що враховує макроекономічні та структурні пропорції відтворення.

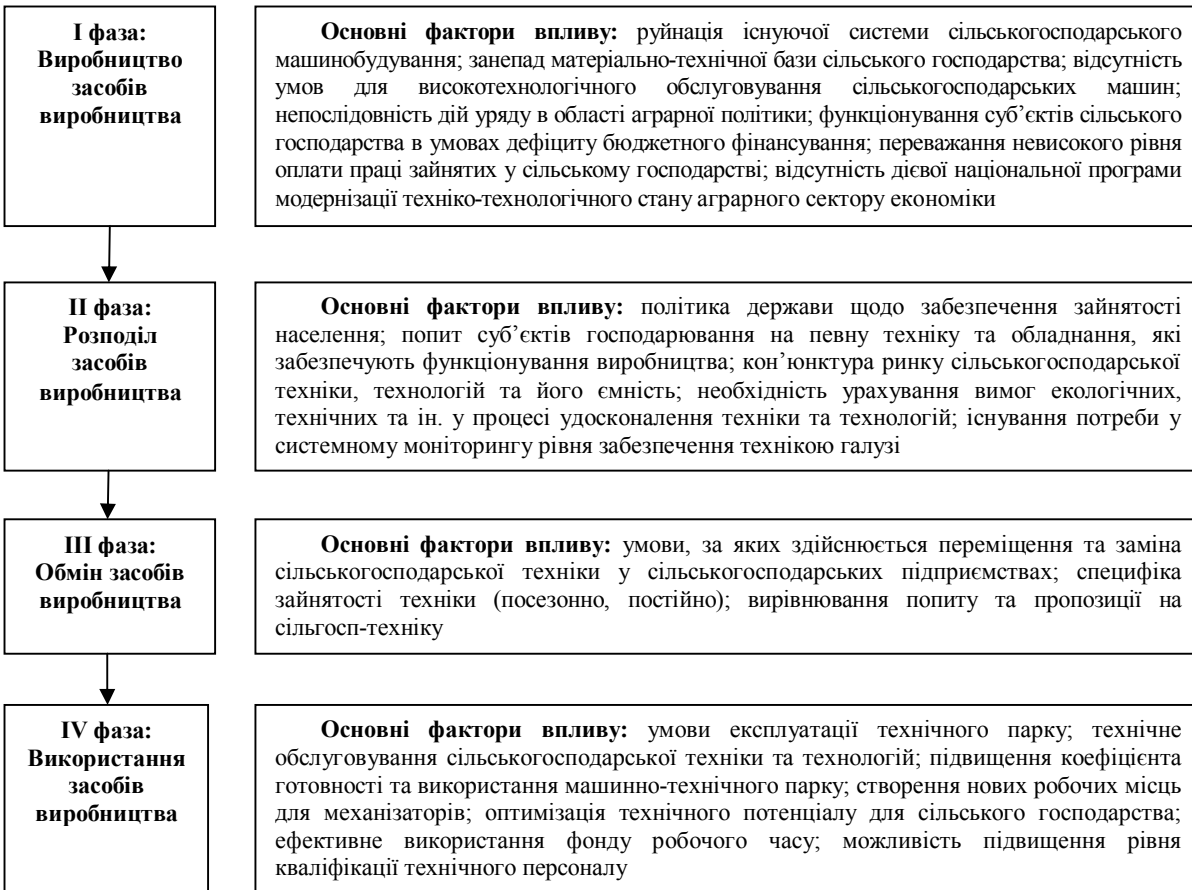

Рис. 1. Основні фактори, що впливають на повний цикл відтворення технічних засобів виробництва.

Джерело: складено автором.

Основна мета розвитку технічного забезпечення полягає у доведенні складу машинно-тракторного парку та обладнання для механізації технологічних процесів до оптимальних параметрів, що сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Світовий досвід, вітчизняна практика, а також власні дослідження автора доводять, що досягнення ефективного розвитку сільського господарства можливо забезпечити за умови створення дієвого механізму відтворення технічних засобів, який би дозволив використовувати енерго- і ресурсоощадні технології, які забезпечуються тракторами та зернозбиральними комбайнами великої потужності, широкозахватними та комбінованими машинами; здійснювати міжгосподарське використання техніки; розвивати мережу машинно-технологічних станцій, ремонтно-технічних та агротехсервісних підприємств.

Висновки. Отже, особливостями процесів відтворення технічних засобів та технологій у сільськогосподарському виробництві є те, що вони можуть здійснюватися у наступних формах: часткове відновлення вартості основних засобів на основі ремонтів; поповнення та оновлення засобів механізації шляхом простої або якісної нової заміни. Фактори, що впливають на основні фази відтворювального процесу засобів технічного забезпечення, поділяються на зовнішні та внутрішні. Серед них найбільш важливими у нинішніх умовах є наступні: розмір процентної ставки за кредит, інфляція, невизначеність та ризик, лізинг,

фізичний та моральний стан техніки. Унаслідок дії численних факторів необхідно розробити раціональну політику відтворювального процесу технічних засобів в сільському господарстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Білоусько Я.К. Стратегічні напрями реформування і розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / Я.К. Білоусько, В.Л. Товстопят // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 110-113.
3. Бурковський І.Д. Ефективність використання основних виробничих засобів в аграрному секторі / І.Д. Бурковський, В.В. Лагодієнко // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 16-22.
4. Іванишин В.В. Інноваційне забезпечення оновлення техніко-технологічної бази підприємств АПК / В.В. Іванишин // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 128-133.
5. Курган Б.В. Ефективність використання техніки / Б.В. Курган // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 115-118.
6. Непочатенко А.В. Оцінка ефективності використання машинно-тракторних парків сільськогосподарських підприємств та напрями її вдосконалення / А.В. Непочатенко // Економіка та управління АПК: зб. наук. праць. – Біла Церква, 2014. – № 2 (115). – С. 90-97.
7. Сатир Л.М. Теоретичні підходи до визначення економічної сутності матеріально-технічної бази сільського господарства та її складових / Л.М. Сатир // Сталі розвиток економіки. – 2012. – № 7 (17). – С. 324-328.
8. Шибанін В.С. Системне оновлення та розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства: монографія / В.С. Шибанін. – К., 2005. – 276 с.
9. Ульянченко О.В. Ресурсоощадні технології вирощування зернових культур: оцінка й ефективність: монографія / О.В. Ульянченко, І.В. Казакова. – Х.: Смуґаста типографія, 2015. – 288 с.
10. Скоцик В.Є. Організаційно-економічні засади формування сервісного обслуговування сільськогосподарської техніки в Україні / В.Є. Скоцик // Економіка та управління АПК. – №1. – 2014. – С.128-133.
11. Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна: Звіт за підсумками проекту, грудень 2015. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf
12. Черкасов О.О. Системний аналіз відтворення основних засобів у сільському господарстві / О.О.Черкасов // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 16. Ч. 3. – 2016. – С. 50-62.
13. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / Відповід. ред. акад. УААН, В.М. Трегобчук. – К.: ІЕ НАН України, 2003. – 259 с.
14. Мельник В.І. Організаційно-економічний механізм відтворення в агропромисловому комплексі на засадах екологічної безпеки / В.І. Мельник, Г.Б. Поґрішук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Т. 2, Вип. 3. – С. 11-118.
15. Коренюк П.І. Еколого-економічна ефективність відтворювальної системи продовольчого комплексу: теорія, методологія, практика: [монографія] / П.І. Коренюк. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2005. – 355 с.

REFERENCES

1. Andriiuchuk V.H. (2013) *Ekonomika pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu: pidruchnyk* [Economics of enterprises of agro-industrial complex: a textbook]. Kyiv, KNEU, 779 p. (in Ukrainian).
2. Bilousko I.K. (2011) *Stratehichni napriamy reformuvannia i rozvytku vitchyznianoho silskohospodarskoho mashynobuduvannia* [Strategic directions of reforming and development of domestic agricultural machinery]. Economics of agrarian and industrial complex, no. 1, pp. 110-113.
3. Burkovskiy I.D. (2002) *Efektynnist vykorystannia osnovnykh vyrobnychykh zasobiv v ahrarnomu sektori* [Efficiency of use of basic productive assets in agricultural sector]. Economics of agrarian and industrial complex, no. 4, pp. 16-22.
4. Ivanyshyn V.V. (2010) *Innovatsiine zabezpechennia onovlennia tekhniko-tekhnolohichnoi bazy pidpriemstv APK* [Innovative maintenance of updating of technical and technological base of enterprises of agrarian and industrial complex]. Economics of agrarian and industrial complex, no. 1, pp. 128-133.
5. Kurhan B.V. (2004) *Efektynnist vykorystannia tekhniky* [Effectiveness of machinery use]. Economics of agrarian and industrial complex, no. 3, pp. 115-118.
6. Nepochatenko A.V. (2014) *Otsinka efektyvnosti vykorystannia mashynno-traktornykh parkiv silskohospodarskykh pidpriemstv ta napriamy yii vdoskonalennia* [Estimation of efficiency of use of machine-tractor parks of agricultural enterprises and directions of its improvement]. Economics and management of agrarian and industrial complex, no. 2, pp. 90-97.
7. Satyr L.M. (2012) *Teoretichni pidkhody do vyznachennia ekonomichnoi sutnosti materialno-tekhnichnoi bazy silskoho hospodarstva ta yii skladovykh* [Theoretical approaches to definition of economic essence of material and technical base of agriculture and its components]. Constant economic development, vol. 7, no. 17, pp. 324-328.
8. Shebanin V.S. (2005) *Systemne onovlennia ta rozvytok materialno-resursnoho potentsialu silskoho hospodarstva: monohrafiia* [System upgrade and development of material and resource potential of agriculture: monograph]. Kyiv, 276 p. (in Ukrainian).
9. Ulianchenko O.V. (2015) *Resursooshchadni tekhnolohii vyroshchuvannia zernovykh kultur: otsinka i efektyvnist: monohrafiia* [Resource-saving technologies of growing grains: assessment and efficiency: monograph]. Kharkiv, Smuhasta typohrafiia, 288 p. (in Ukrainian).

10. Skotsyk V.I. (2014) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady formuvannia servisnoho obsluhovuvannia silskohospodarskoi tekhniki v Ukraini [Organizational and economic principles of formation of servicing of agricultural machinery in Ukraine]. Economics and management of agrarian and industrial complex, no. 1, pp. 128-133.
11. Polityka shchodo investuvannia u silske gospodarstvo: Ukraina: Zvit za pidsumkamy proektu, hruden 2015 [Policy on investing in agriculture: Ukraine: Report on the results of the project, December 2015]. Available at: http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf
12. Cherkasov O.O. (2016) Systemnyi analiz vidtvorennia osnovnykh zasobiv u silskomu gospodarstvi [System analysis of reproduction of fixed assets in agriculture]. Scientific journal of Kherson State University, vol. 3, no. 16, pp. 50-62.
13. Trehobchuk V.M. (2003) Vidtvorennia ta efektyvne vykorystannia resursnoho potentsialu APK (teoretychni i praktychni aspekty) [Reproduction and effective use of the resource potential of the agroindustrial complex (theoretical and practical aspects)]. Kyiv, IE NAN of Ukraine, 259 p. (in Ukrainian).
14. Melnyk V.I. (2014) Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm vidtvorennia v ahropromyslovomu kompleksi na zasadakh ekolohichnoi bezpeky [Organizational-economic mechanism of reproduction in the agro-industrial complex on the principles of ecological safety]. Agrarian science journal of Black Sea region, vol. 2, no. 3, pp. 11-18.
15. Koreniuk P.I. (2005) Ekoloho-ekonomichna efektyvnist vidtvoriuvanoi systemy prodovolchoho kompleksu: teoriia, metodolohiia, praktyka [Ecological and economic efficiency of the reproductive system of the food complex: theory, methodology, practice]. Dnipropetrovsk, DDFA, 355 p. (in Ukrainian).

Особенности формирования и использования технического потенциала сельскохозяйственными предприятиями

Д.А. Качан

Рассмотрен вопрос об изменении количества техники в эксплуатации по сравнению с 1990 годом, а также проанализированы темпы роста основных видов техники в сельскохозяйственных предприятиях. Исследовано движение основных видов техники в сельскохозяйственных предприятиях и освещены основные формы обеспечения воспроизводства технических ресурсов. Были рассмотрены ключевые факторы, влияющие на воспроизводство технического потенциала сельскохозяйственных предприятий, в разрезе внешних и внутренних. Проанализировано влияние инфляции первого и второго типов. Полный цикл воспроизводства разделено на четыре фазы – производство, распределение, обмен и использование средств производства. Выделены основные факторы влияния, характерные для каждой фазы воспроизводства.

Ключевые слова: сельскохозяйственная техника, материально-техническая база, износ, процесс воспроизводства.

Features of formation and usage of technical potential by agricultural enterprises

D. Kachan

Ensuring of agricultural enterprises competitiveness is directly related to creation, strengthening and achieving continuous recreation of technological capabilities. This improvement of formation and usage processes at agricultural enterprises requires usage of highly technical systems, machinery and equipment, usage of modern technologies of growing crops and animals. Without science-based organization of recreation of technical potential of agricultural enterprises components by identification of specific factors and characteristics which affect the process of reproduction, improving elements of technical potential, identifying sources to ensure expanded reproduction is not possible to ensure the effective functioning of businesses.

This article aims to systematize factors which affect formation and use of components of technical potential of farms and determine vector and force of their influence on recreation process.

Machine-tractor fleet of most agricultural enterprises, machine-technological stations and farms is physically and morally obsolete. However, its condition was recognized satisfactory by 74% of respondents (including 74% of agricultural enterprises, 70% of the machine-technological stations and 86% of farms) and 86% of all respondents considered repair base condition of their businesses satisfactory.

One of the main problems of agricultural development is high rate of machinery disposal. Actual rate of disposal of vehicles is 8-11% per year, which is more than two times higher than the rate of fleet renewal (4% per year). As logical consequence of that we can consider fast reduction of machine-tractor fleet.

Means of production in operation process have an ability to stale over time. During this period machinery, participating in production process, brings the most benefit with the least cost. Outside of this period use of means of production is less efficient, which necessitates their replacement with new ones or refurbishment of existent.

During the study we generalized the scientific sources, which study issues of reproduction in agriculture, identified and systematized factors that influence each phase of reproduction process of agricultural enterprises means of production. Notably, complete reproduction cycle includes four main phases that form the system of reproduction of means of production: production, distribution, exchange, and consumption. Full cycle of reproduction, that occurs within four interrelated phases, has a certain time lag and set time phases implemented at different times. Imperfect mechanism that provides full cycle of reproduction of means in agriculture requires an adequate mechanism that takes into account macroeconomic and structural proportions of recreation.

So, features of the processes of machinery and technology recreation in agricultural production are they can be implemented in the following forms: partial recovery of fixed assets based on repairs; replenishment and renewal of mechanical means by simple or qualitatively new replacement. Factors affecting the main phases of the reproductive process of technical support are divided into external and internal. Among the most important in current conditions are: interest rate for loans, inflation, uncertainty and risk, leasing, physical and moral state of machinery. As a result of action of many factors it is needed to develop a rational policy of machinery reproduction process in agriculture.

Key words: agricultural machinery, material and technical base, wear and tear, recreation process.

Надійшла 18.05.2017 р.